Riksdagens snabbprotokoll 2026/27:14

SVERIGES RIKSDAG

Onsdagen den 4 november 2026

Kl. 09.00–10.43
16.00–16.03

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

---

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 14 oktober justerades.

§ 2 Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade att *Elise Ryder Wikén* (M) avsagt sig uppdraget som suppleant i socialförsäkringsutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Anmälan om efterträdare

Förste vice talmannen meddelade

att Socialdemokraternas partigrupp anmält Åsa Kullgren som suppleant i konstitutionsutskottet och

att Moderaternas partigrupp anmält Sara Fladje som suppleant i socialförsäkringsutskottet.

Förste vice talmannen förklarade valda till

suppleant i konstitutionsutskottet
Åsa Kullgren (S)

suppleant i socialförsäkringsutskottet
Sara Fladje (M)

§ 4 Anmälan om granskningsrapport

Förste vice talmannen anmälde att följande granskningsrapport hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till arbetsmarknadsutskottet:

RiR 2026:27 Säker hantering av asbest – statens ansvar för tillstånd, tillsyn och kunskap

§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Skrivelser
2026/27:13 till utrikesutskottet
2026/27:15 till civilutskottet

EU-dokument
COM(2026) 579 till kulturutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 18 december*.
COM(2026) 590 till näringsutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 12 januari 2027*.
COM(2026) 990 till utbildningsutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 16 december*.
COM(2026) 1037 till socialförsäkringsutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 15 januari 2027*.

§ 6 Översyn av JO-ämbetet (vilande grundlagsförslag)

Konstitutionsutskottets betänkande 2026/27:KU2
Översyn av JO-ämbetet (vilande grundlagsförslag)
(bet. 2022/23:KU32 och rskr. 2022/23:260–262)
föredrogs.

Anf. 1 JENNIE NILSSON (S):

Fru talman! I över 200 år har JO haft en central roll i att värna den svenska rättssäkerheten. Genom att ta emot klagomål, granska myndigheters agerande och rikta kritik när det behövs bidrar JO till öppenhet, ansvar och förtroende för den offentliga förvaltningen. Möjligheten för enskilda att få sina klagomål prövade är grundläggande i en demokrati. Den visar att ingen myndighet står över lagen och att människors rättigheter ska tas på allvar.

Under förrförra mandatperioden tillsattes en parlamentarisk kommitté för att se över JO:s verksamhet. Utredningen presenterade sina förslag i maj 2022. Vi ska nu rösta om dessa förslag för andra gången, som sig bör när det rör ändringar av vår grundlag.

Förslagen syftar till att stärka JO:s konstitutionella ställning, uppdrag och organisation. Det handlar om att utveckla och värna en institution som är helt avgörande för rättssäkerheten och demokratin.

Fru talman! Vi lever i en tid då demokratins principer återigen prövas. I vårt eget närområde pågår strider – såväl militära som politiska – om demokratins framtid, rättsstatens principer och staters styrelseskick. Det påminner oss alla om behovet av ett starkt och självständigt JO – en garant för att våra myndigheter agerar rättssäkert, transparent och med respekt för människors rättigheter. Att värna JO är således detsamma som att värna medborgarnas förtroende för samhället, rättsstaten och demokratin. Jag yrkar därför bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 2 ULRIK NILSSON (M):

Fru talman! JO är definitivt en av Sveriges klenoder. Jag vet inte om de finns med i någon kulturkanon, men i vart fall borde de kanske göra det. Sedan 1810 – 1809 års regeringsform – har vi nämligen haft en justitieombudsman, en svensk innovation. Ända sedan Mannerheim, med öknamnet rikspiskan, for runt i landet och skapade ordning och reda i svenska domstolar har detta varit en institution som har varit central för Sveriges utveckling.

Därför var det inte med ett litet mått av ödmjukhet som vi i KU tog oss an frågan om att uppdatera regelverket för JO. Detta är nämligen inte något som vi vill kasta ut, utan precis som ledamoten Jennie Nilsson tidigare sa är det något som vi värnar eftersom det är en viktig del av vår demokrati.

När vi tog oss an det här var det med en väldigt hög grad av öppenhet och en fri diskussion i utskottet. Det är sällan man är med om att man bollar så många idéer som vi gjorde i den här processen och att man funderar så mycket på hur det kan göras. I bästa mening har ett gott samarbete i konstitutionsutskottet lett fram till det här förslaget.

Det kan finnas skäl att betänka att det är KU som har hanterat detta eftersom JO är en myndighet under riksdagen. Det var alltså inte så att regeringen lade fram en proposition med alla förslag, utan vi fick utarbeta dem från början. Jag vill tacka alla de ledamöter som var med i processen. Jag tycker att det var en trevlig process att värdera och komma fram till det förslag som nu gäller.

Några förändringar var nödvändiga. Det gäller bland annat möjligheten att utse en ställföreträdande JO och möjligheten att ha en rutin för hur man hanterar en JO som har förbrukat förtroendet. Många, många fler förändringar finns.

Detta var, som sagt, ett gemensamt arbete. Jag vill tacka alla inblandade i den processen.

Sedan har JO naturligtvis problem. Vissa är positiva. Just nu ser vi en ökad mängd ärenden komma in. Det är klart att regelverket här inte löser det. Där handlar det kanske snarare om att ha fler förstainstanser, så att JO inte behöver vara förstainstans i alla ärenden. Men det ligger utanför det här ärendet.

Fru talman! Det är kul att vi har ett enigt förslag om ett nytt regelverk för JO. Det är bra att vi har det, för det visar att vi bryr oss om demokratins funktionssätt och vårdar den svenska klenoden Justitieombudsmannen, eller som det formellt heter: Riksdagens ombudsmän.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till konstitutionsutskottets förslag i betänkande KU2.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 11.)

§ 7 En tydligare bestämmelse om hets mot folkgrupp (vilande grundlagsförslag)

Konstitutionsutskottets betänkande 2026/27:KU3
En tydligare bestämmelse om hets mot folkgrupp (vilande grundlagsförslag) (prop. 2023/24:93, bet. 2023/24:KU22 och rskr. 2023/24:194)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under § 11.)

§ 8 Stärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende (vilande grundlagsförslag)

Konstitutionsutskottets betänkande 2026/27:KU4
Stärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende (vilande grundlagsförslag) (prop. 2024/25:165, bet. 2025/26:KU2 och rskr. 2025/26:3)
föredrogs.

Anf. 3 TALLA ALKURDI (S):

Fru talman! Demokrati är inget som man kan ta för givet. Den måste värnas, vårdas och försvaras varje dag.

I dag debatterar vi det mest grundläggande för vår demokrati: våra grundlagar, fundamentet för rättsstaten och för våra fri- och rättigheter och skyddet av dessa i en omvärld där demokratiska principer utmanas.

Under förra mandatperioden fattade riksdagen beslut om att anta förslaget om grundlagsändring om stärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende. Nu är vi här för att debattera huruvida ändringarna ska antas slutgiltigt eller förkastas i sin helhet. Låt mig därför inleda med att Socialdemokraterna anser att det vilande förslaget ska antas slutgiltigt.

Fru talman! Låt mig kort summera grundlagsändringen, nämligen att stärka Sveriges institutionella skydd som demokrati och som rättsstat. Förslaget innebär i huvudsak att det ska bli svårare att ändra grundlagarna samt att skyddet för domstolarnas och domarnas oberoende långsiktigt ska stärkas.

Att eftersträva bred politisk enighet för grundlagsändringar är en svensk parlamentarisk tradition, detta då grundlagarna utgör såväl ramarna och skyddet för vår demokrati och vår rättsstat som skyddet för individen och för minoriteterna.

När Sverige befinner sig i det allvarligaste säkerhetspolitiska läget sedan andra världskriget behöver även det institutionella skyddet ses över. Då tycker jag att det är både rätt och hög tid att syftet med vår parlamentariska tradition om bred enighet vid grundlagsändringar också befästs i grundlag.

Det är nämligen detta det vilande grundlagsförslaget innebär – att det ska krävas att minst hälften av riksdagens ledamöter röstar för ett beslut om att anta ett grundlagsförslag som vilande och att en kvalificerad majoritet om minst två tredjedelar av riksdagens ledamöter röstar för det andra beslutet om att anta förslaget efter att riksdagsval har hållits och förslaget har kunnat debatteras under en valrörelse.

Grundlagsändringen ger en konstitutionell stresstålighet genom att skapa en bättre balans mellan stabilitet för grundlagarna över tid å ena sidan och nödvändig flexibilitet för att möjliggöra förändringar när så behövs å andra sidan. Det är en balansövning som alltid är viktig, och den ställs på sin spets i tider av oroligheter.

Fru talman! När vi bevittnar en omvärld där rättsstatens principer kringgås, där individens fri- och rättigheter ifrågasätts och där auktoritära krafter alltmer utmanar demokratiska principer behöver vi i Sverige göra vårt för att stärka det institutionella skyddet för landet som demokratisk rättsstat.

En grundläggande demokratisk princip är den om domstolarnas självständighet att fatta beslut utifrån lag och rätt utan att riskera politiska påtryckningar eller annan otillbörlig påverkan. Oavsett bakgrund eller politisk uppfattning måste alla behandlas lika inför lagen. Det är fullständigt centralt för tilliten till vår rättsstat och till samhällets institutioner.

Grundlagsändringen tydliggör domstolarnas oberoende och syftar till att minska risken för politisk styrning av den centrala domstolsadministrationen. Att minska den risken är att förstärka principen om att vi alla är lika inför lagen.

Fru talman! Det finns de som anser att förslaget till beslut om stärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende ska förkastas. Då är det viktigt att upprepa att de värden vi i Sverige tar för självklara hotas av auktoritära krafter i vår omvärld. När det sker måste vi vara på vår vakt. Sverige är inte immunt, och även våra fri- och rättigheter behöver ständigt påminnas om, värnas och skyddas.

Grundlagens särskilda beslutsordning är viktig. Den säkerställer att förändringar av våra mest grundläggande demokratiska spelregler vilar på eftertanke, bred förankring och respekt för framtida generationer och de utmaningar de kan ställas inför samt att vi bygger system som står stabilt även när det blåser hårt. Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Anf. 4 OSCAR SJÖSTEDT (SD):

Fru talman! Nu pratar vi alltså om skydd för demokratin och grundlagsändringar. Som vi hörde i det tidigare anförandet krävs det i dag för att ändra i grundlagen, lite förenklat, att riksdagen fattar två likalydande beslut med ett riksdagsval däremellan. Den ordningen har sin grund redan i 1809 års grundlag och fick sin moderna form på 1970-talet.

En majoritet i kammaren vill nu ändra på detta så att det ska bli svårare att ändra grundlagen. Framgent kommer det alltså att ställas krav på att minst hälften av riksdagens ledamöter röstar för ett beslut om att anta ett grundlagsförslag den första gången samt att en kvalificerad majoritet om minst två tredjedelar av riksdagens ledamöter röstar för beslutet en andra gång, efter att ett riksdagsval har hållits.

Jag förstår faktiskt inte varför. Det nuvarande systemet med dubbla riksdagsbeslut med ett mellanliggande val erbjuder ju redan i dag ett starkt skydd för grundlagarna. Det är en ordning som har tjänat Sverige väl och som säkerställer att förändringar kan ske med eftertanke, med utrymme för samhällsdebatt och inte minst, givetvis, med en möjlighet för svenska folket att i ett allmänt val göra sin röst hörd.

Det har dock inte varit helt omöjligt att genomföra förändringar som faktiskt varit nödvändiga. Den svenska grundlagen är både detaljrik och omfattande. Det är inte så att den bara räknar upp förutsättningarna för vem som ska få rösta och att allting sedan är klart. Det finns en mängd frågor som regleras i våra grundlagar, och en del är synnerligen centrala för det sätt som Sverige styrs på.

Ett ytterst aktuellt exempel just nu är hur många omröstningar som ska hållas i kammaren vad gäller talmannens förslag till statsminister. Ett annat grundläggande exempel är att det ska hållas val till riksdagen vart fjärde år. Även om det inte finns någon särskild risk för att riksdagen skulle få för sig att avskaffa allmänna val finns det såklart en ganska stark poäng i att sådana centrala delar av grundlagen har ett extra lås, om man uttrycker sig så.

Med de ändringar som föreslås nu blir det alltså krav på kvalificerad majoritet i en mängd olika frågor som regleras i grundlagen, exempelvis förbud mot kriminella sammanslutningar, återkallelse av medborgarskap som har getts på felaktiga grunder eller ersättningsfrågor för inskränkning av privat användning av mark eller byggnad. Det är långtifrån uppenbart, tycker i alla fall jag, att en minoritet i denna kammare ska kunna blockera och hindra en majoritet från att fatta beslut i den typen av frågor.

I framtiden kommer det att finnas nödvändiga, bråda eller tekniska förändringar som stöds av en kammarmajoritet men som alltså kommer att kunna blockeras av en förhållandevis liten minoritet. Skillnaden mellan enkel majoritet och två tredjedelars majoritet motsvarar 58 ledamöter, vilket i sin tur motsvarar 16–17 procent av riksdagens ledamöter.

Det förslag som vi pratar om i dag ger alltså i praktiken vetorätt till en så pass liten minoritet av

riksdagens ledamöter. Att det nödvändigtvis skulle stärka demokratin, vilket betänkandets rubrik ger uttryck för, tycker jag är långtifrån uppenbart. Det går absolut att resonera och argumentera i direkt motsatt riktning.

En minoritet kommer alltså att kunna blockera nödvändiga framtida ändringar av grundlagen. I praktiken innebär det att riksdagen nu fryser grundlagen som den ser ut i dag, 2026.

Fru talman! I dag ska vi alltså rösta om det här förslaget för andra gången. Första gången förslaget var uppe på bordet lämnade Sverigedemokraterna en följdmotion som gav uttryck för precis det som jag ger uttryck för här i dag.

I dag behandlas det här förslaget tillsammans med ett antal frågor som rör domstolarnas oberoende. Skälet till det är att de behandlades i samma utredning. Av tekniska skäl tvingas vi därför yrka avslag på helheten, trots att vi alltså står bakom de delar som rör domstolarna. I fråga om detta kan jag inte vara tillräckligt tydlig: Det finns alltså bra saker i det här förslaget som Sverigedemokraterna står bakom till 100 procent, men frågan om att göra det svårare att ändra i grundlagen är så pass viktig att vi tvingas yrka avslag på helheten.

Det hade varit bättre om de här frågorna hade kunnat behandlas separat. Då hade vi kunnat rösta ja till förslaget om domstolarna och nej till det orimliga förslaget vad gäller stiftande av grundlag. Nu blir det tyvärr inte så.

Jag vill därmed yrka bifall till vår reservation.

Anf. 5 MATS SANDER (M):

Fru talman! I dag ska vi fatta det andra och slutliga beslutet om ett starkare skydd för demokratin och domstolarnas oberoende.

Förslaget har vuxit fram genom ett omfattande parlamentariskt arbete. Regeringen har lagt fram sin proposition, och nu ligger utskottets förslag på riksdagens bord. Det är ett förslag som jag ställer mig bakom.

Riksdagen fattade det första beslutet i oktober förra året. Sedan dess har vi haft ett riksdagsval. Partierna har alltså haft möjlighet att ta upp de föreslagna ändringarna med väljarna under valrörelsen, även om man inte direkt kan säga att det har dominerat valrörelsen. Möjligheten har dock funnits, och det är det som är själva tanken med denna ordning: att väljarna ska ha möjlighet att påverka vilka som fattar det slutliga beslutet.

Fru talman! Vi har goda skäl att vara stolta över vår svenska demokrati, våra institutioner och våra självständiga domstolar. Vi behöver dock bara lyfta blicken lite grann och se oss omkring för att förstå att det inte alltid kan tas för givet.

Grundlagarna är demokratins spelregler. De ska gälla oavsett vem som sitter i regeringen. Vi kan vara oense om skatter, välfärd och det mesta, och det ska vi kunna vara även i fortsättningen. Men spelreglerna för demokratin ska inte kunna ändras lika lätt som vanliga lagar.

Vi har länge haft en tradition av att söka breda överenskommelser när grundlagarna ska ändras, och nu vill vi ge den traditionen ett starkare skydd. I dag räcker det med en enkel majoritet bland dem som röstar vid båda grundlagsbesluten, med ett riksdagsval emellan. Besluten kan dessutom fattas genom acklamation, alltså utan rösträkning. Framöver ska det första beslutet kräva minst 175 ja-röster och det andra minst 233 ja-röster, med obligatorisk omröstning vid båda besluten. Detta gör det svårare att ändra grundlagen.

Som vi hörde förut innebär det samtidigt att en mindre grupp ledamöter än tidigare kan stoppa en förändring. Det är en invändning som såklart förtjänar att tas på allvar. Vi moderater menar dock att det är rimligt att demokratins grundläggande regler kräver ett bredare stöd än vanliga politiska beslut. En politisk majoritet ska kunna ändra politiken, men den ska inte på egen hand kunna ändra spelreglerna.

Fru talman! Det andra stora området handlar om domstolarna. Den som får sin sak prövad i domstol ska kunna lita på att det är lagen och omständigheterna som avgör och inte vad en politiker, eller för delen någon annan, skulle önska.

Sverige har redan ett starkt skydd för domstolarnas självständighet. Ingen får bestämma hur en domstol ska döma i ett enskilt fall. Nu förstärker vi ändå det skyddet och skriver in domstolarnas oberoende i regeringsformens inledande kapitel så att det blir riktigt tydligt. Domstolarnas centrala administration får också en styrelse där en majoritet ska vara eller ha varit ordinarie domare. Det ger domstolarna större inflytande över sin egen administration.

Fru talman! Vi stärker också skyddet för Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen. Antalet justitieråd ska vara mellan 12 och 20 i vardera domstolen. Regeringen ska inte heller kunna utnämna nya justitieråd utan att domstolen själv har begärt det. Detta minskar risken för att en framtida regering försöker påverka domstolarnas sammansättning.

Vi stärker också skyddet vid utnämningen av ordinarie domare. Regeringen ska utnämna domare efter förslag från ett särskilt organ där en majoritet är eller har varit ordinarie domare.

Även de ordinarie domarnas ställning stärks. Bland annat ska en framtida sänkning av avgångsåldern inte kunna användas för att tvinga bort redan anställda domare.

Dessutom får Lagrådet en utökad roll i granskningen av grundlagsförslag som rör våra grundläggande fri- och rättigheter.

Fru talman! Det här kan låta som en rad ganska tekniska förändringar, men i grunden handlar det om något väldigt enkelt: att människor ska kunna lita på att lagen gäller lika för alla och att domstolarna står fria från politisk påverkan.

Fru talman! Vi kommer även i fortsättningen att vara oense i många politiska frågor. Vi har dock ett gemensamt ansvar för demokratins spelregler, inte bara för oss som sitter här i dag utan också för dem som

kommer efter oss. Det ansvaret kräver eftertanke, saklighet och respekt.

Anf. 6 CAROLINE TÄLJEBLAD (V):

Fru talman! Vi samlas i kammaren i dag för att ta beslut om några av de mest grundläggande frågorna i vår demokrati, nämligen skyddet för grundlagarna och domstolarnas oberoende. Genom att ändra hur vi fastslår grundlag fastslår vi också den praxis som vi har haft under lång tid, nämligen att söka breda överenskommelser i kammaren – just för att vår grundlag intar en särställning och bygger ett fundament för vårt land.

Förslaget, som Vänsterpartiet står bakom, har föregåtts av en parlamentarisk utredning som fick god tid på sig att vrida och vända på hur vi skulle eller inte skulle se över förfarandet vid grundlagsförändringar och hur vi kunde stärka våra domstolars oberoende. Det var en enig utredning, något som vi i Vänsterpartiet välkomnade. Just att få god tid på sig att vrida och vända på argument, lyssna på varandra och kompromissa över partigränser är något som jag värderar högt och som våra väljare förväntar sig av oss.

Längs vägen har vi behövt göra en avvägning mellan att skydda det som ska vara varaktigt och stabilt och det som ska vara föränderligt. Jag tycker att avvägningen blev rimlig: att ha två beslut vid grundlagsförändringar, där det senare beslutet ska tas med ett brett stöd i form av en kvalificerad majoritet efter att frågan har kunnat debatteras av väljare, civilsamhälle, akademi och förtroendevalda i en valrörelse.

Jag vill dock stanna upp där ett ögonblick, fru talman, och betona det ansvar som vi här i kammaren har att just lyfta dessa viktiga frågor till debatt. Demokrati handlar ju inte bara om lagar och institutioner utan också om möjligheten för människor att göra sig hörda på en rättvis spelplan.

I *Novus Demokratirapport 2026* konstateras att den svenska demokratin vilar på en grund av stark legitimitet men att den samtidigt utmanas av en växande misstro och en upplevd distans mellan medborgare och makthavare. En stor majoritet av befolkningen menar att demokratin är värd att försvara. Samtidigt upplever var tredje svensk att själva demokratin är hotad. Utbredd okunskap om samhällsfunktioner är en av hotbilderna, påverkanskampanjer och desinformation i sociala medier andra.

Ett genomgående tema i rapporten är bristen på ömsesidigt förtroende mellan medborgare och makthavare. Hela 60 procent av svenskarna upplever att politiker saknar förtroende för väljarna, och tre av tio anser att dagens politiker snarare försvagar än stärker demokratin. Det är ett bottenbetyg.

Fru talman! Jag saknar inte förtroende för Sveriges invånare – tvärtom. Omkring mig ser jag att viljan att engagera sig är stark, särskilt på lokal nivå. Den lever i mötet mellan människor – i våra samtal där vi lyssnar, testar tankar, bildar oss, säger emot och står upp för det vi tror på. När det demokratiska samtalet lever växer vår gemensamma motståndskraft mot desinformation och auktoritära krafter.

En förutsättning för det demokratiska samtalet är också att motverka växande sociala och ekonomiska klyftor, att motverka polarisering och att stärka folkbildning och kultur. Demokratins förtroendekapital i Sverige är starkt, men det är inte outtömligt. Förtroendet för demokratin kräver ständig vård genom transparens, lyhördhet och en genuin tillit till medborgarnas omdöme. Där har vi som förtroendevalda ett stort ansvar.

Fru talman! Det demokratiska systemet beskrivs avslutningsvis ofta som långsamt och ineffektivt, och som förtroendevald riskerar man att inte alla gånger få precis som man vill. Man måste kompromissa och kanske se sina egna förslag urvattnas längs vägen. Eller så är det precis tvärtom, det vill säga att vi lyckas fatta klokare och mer genomtänkta, förankrade beslut när vi har en gedigen lagstiftningsprocess och får tänka efter och låta kvarnen mala.

Det finns en poäng med en viss tröghet, förutsägbarhet och stabilitet i vårt system. Resan fram till detta beslut visar just det. Jag yrkar bifall till förslaget i dess helhet.

Anf. 7 MAGNUS HAARA (C):

Fru talman! Vi lever i en tid då demokratin på många håll i världen ifrågasätts, rättsstatens grundfundament urholkas och fri- och rättigheter begränsas. Just därför är det viktigt att vi i Sverige är vakna.

Starka demokratier byggs inte genom tillfälliga politiska majoriteter. De byggs genom starka institutioner, tydliga spelregler och en bred respekt för rättsstatens principer. Därför är dagens debatt viktig, och jag yrkar bifall till konstitutionsutskottets förslag.

Fru talman! Vi behandlar i dag några av de mest grundläggande frågorna i vår demokrati: skyddet för grundlagarna och domstolarnas oberoende.

Grundlagarna är inte bara juridiska texter, utan de är garantier för rättssäkerhet, för individens fri- och rättigheter och för att demokratins spelregler ska stå sig över tid. De ska skydda människor inte bara när allt fungerar, utan också den dag då samhället prövas. Kanske är det speciellt viktigt då. Centerpartiet och jag välkomnar därför de förslag som innebär att det blir svårare att ändra en grundlag.

Kravet på två tredjedelars majoritet i det bekräftande beslutet är en viktig säkerhetsmekanism. Vi vet att kortsiktiga majoriteter inte alltid tar hänsyn till långsiktiga konsekvenser. Genom att höja tröskeln säkerställer vi att förändringar bara sker när det finns ett brett och långsiktigt stöd här i Sveriges riksdag. Det är bra.

Demokrati är mer än bara ett majoritetsstyre. Den handlar om stabilitet, förutsägbarhet och skydd för minoriteter. Genom de förändringar som nu genomförs tydliggör vi för medborgarna att grundlagen är något mer än ett resultat av politiska tillfälligheter. Den är själva ramen för vårt samhälle.

Fru talman! Vissa har invänt att högre krav gör det svårare att genomföra reformer. För Centerpartiet handlar detta om att balansera stabilitet och flexibilitet.

Det är två sidor av samma demokratiska mynt. Höjda krav för grundlagsändringar gör inte förändring omöjlig. Men de kräver att vi söker bredare lösningar, bygger förtroende och förmår samarbeta. Jag ser det som en styrka.

När samhällets mest grundläggande spelregler ska förändras bör det ske med bred förankring. Den som vill ändra demokratins fundament bör också kunna övertyga fler än sina egna meningsfränder.

Fru talman! En annan viktig del av propositionen och betänkandet är den förstärkta rollen för Lagrådet. Centerpartiet har länge betonat vikten av noggrann lagstiftning, god beredning och respekt för våra rättsstatliga institutioner. Därför välkomnar jag att Lagrådets granskningsområde utökas så att yttranden ska inhämtas även vid grundlagsändringar som rör grundläggande fri- och rättigheter. Det är bra och stärker lagstiftningsprocessen.

Det är också värt att notera att remissinstanserna i mycket bred omfattning har ställt sig bakom denna förändring. När frågor rör medborgarnas mest grundläggande rättigheter behöver vi mer granskning, inte mindre.

Fru talman! Lika viktigt är de delar av propositionen som stärker domstolarnas och domarnas oberoende. I en demokrati är domstolarna inte bara en del av rättssystemet. De är garantin för att lagen tillämpas rättvist och opartiskt. Om domstolarnas självständighet hotas riskerar vi medborgarnas tillit. Vi riskerar också att näringslivets tillit till systemet eroderas. Om människor och företag inte kan lita på att lagar tillämpas rättvist och förutsägbart uteblir investeringar, och risken för korruption ökar.

Oberoende domstolar är därför inte bara en juridisk fråga. De är en förutsättning för ett öppet, fritt och välmående samhälle. Vi välkomnar förslagen som minskar risken för politisk styrning av domstolsväsendet, stärker domarnas ställning och tydliggör domstolarnas oberoende roll i vårt statsskick.

Fru talman! Det räcker inte att domstolarna är oberoende på papperet. De måste också ha praktiska förutsättningar att utföra sitt uppdrag. Skyddet för domstolarnas oberoende är avgörande, men oberoendet måste också kombineras med förmåga, möjligheter och resurser att leverera rättvisa inom rimlig tid.

Fru talman! Det är viktigt att se detta som något större än en samling lagförslag. Det handlar om vilket Sverige vi vill lämna över till nästa generation. Det handlar om att bygga institutioner som fungerar över tid, oavsett vem som har regeringsmakten. Det handlar om att säkerställa att medborgarnas fri- och rättigheter inte blir beroende av tillfälliga politiska majoriteter. Och det handlar om att värna den höga tillit som har varit en av Sveriges största styrkor.

Fru talman! Det här är inte en fråga om politiska poäng eller kortsiktiga vinster utan om att stå upp för de principer som gör Sverige till just Sverige. Våra domstolar ska kunna döma rättvist och utan politisk påverkan. Grundlagarna ska inte kunna ändras av tillfälliga majoriteter. Medborgarnas fri- och rättigheter ska skyddas även när samhällsvindarna blåser åt ett annat håll.

Det är därför Centerpartiet och jag står bakom dessa förändringar. De stärker demokratin, de stärker rättsstaten och de stärker Sverige. Jag yrkar bifall till konstitutionsutskottets förslag.

Anf. 8 CECILIA ENGSTRÖM (KD):

Fru talman! En stark demokrati förutsätter fria val men också självständiga domstolar och en rättsstat som står stark över tid.

Grundlagarna ska skydda demokratins spelregler. Domstolarna ska garantera att lagen gäller lika för alla och att rättskipningen sker utan politisk påverkan. Det är två centrala delar i det vi behandlar i dag: att stärka skyddet för våra grundlagar och att stärka oberoende domstolar.

Fru talman! Grundlagarna är fundamentala för vårt demokratiska statsskick. De ska inte kunna ändras med tillfälliga politiska majoriteter eller under hastiga politiska förhållanden. Därför är det viktigt att vi stärker skyddet och skärper begränsningarna för beslutsreglerna för grundlagsändringar.

Förslagen innebär bland annat krav på kvalificerad majoritet vid det andra beslutet om en grundlagsändring. Minst två tredjedelar av riksdagens ledamöter ska stödja förslaget. Det införs också krav på att minst hälften av riksdagens ledamöter ska vara för ett grundlagsförslag för att det ska kunna antas vilande.

Vi tycker att detta är rimliga förstärkningar. Grundlagsändringar ska kräva bred politisk enighet liksom förankring, eftertanke och respekt för de långsiktiga konsekvenserna. Vi vet inte vilka politiska majoriteter som kommer att finnas i framtiden. Men vi har ett ansvar att säkerställa demokratins grundläggande spelregler och att de står starka oavsett vem som för tillfället har makten.

Fru talman! Den andra delen av reformen handlar om domstolarnas oberoende och rättskipningens självständighet.

Domstolarnas oberoende är inte en fråga som enbart berör domare och jurister; den berör varje medborgare. Den som står inför rätta, har utsatts för ett brott eller har en tvist med en myndighet måste kunna känna trygghet i att saken prövas opartiskt och självständigt. Domstolarnas bedömning ska grundas på lag och rätt, aldrig på politiska önskemål eller påtryckningar. Därför är det viktigt att vi tydliggör i regeringsformen att rättskipningen utövas av oberoende domstolar.

En central del av reformen är också att den centrala domstolsadministrationen får en mer självständig ställning i förhållande till regeringen. Domstolsverket ska övergå till att bli Domstolsstyrelsen, med en styrelse där en majoritet av ledamöterna ska vara eller ha varit domare. Detta innebär en tydligare förankring i domstolarnas egen verksamhet och ett större avstånd mellan den politiska makten och domstolarnas centrala administration.

Fru talman! Jag vill också här berätta om min egen erfarenhet eftersom jag sitter i Domstolsverkets insynsråd. Där träffas politiker såväl som myndighetschefer. Men denna möjlighet till påverkan kommer vi sedan att ta bort. Genom den nya organisationsformen kommer insynsrådet att avvecklas, och därmed upphör mitt uppdrag. Detta är en naturlig följd av den nya ledningsformen, där styrelsen får ett annat och mer självständigt ansvar, utan politisk påverkan.

Reformen innehåller även andra viktiga förstärkningar. Domstolarnas ställning ska skyddas, och möjligheterna för myndigheter under regeringen att utöva tillsyn över domstolarnas rättskipande verksamhet begränsas.

Sammantaget är detta viktiga steg för att värna domstolarnas självständighet och minska risken för otillbörlig påverkan.

Samtidigt vill jag understryka att självständighet inte bör förväxlas med slutenhet. Insyn, öppenhet och tydlig ansvarsfördelning är viktigt för att upprätthålla allmänhetens förtroende för domstolarna. Ett starkt oberoende måste gå hand i hand med en verksamhet som präglas av transparens och rättssäkerhet.

Fru talman! Det vi beslutar om i dag handlar ytterst om att värna demokratins långsiktiga motståndskraft. Vi stärker skyddet för våra grundlagar och säkerställer att domstolarna kan fullgöra sitt uppdrag självständigt.

För Kristdemokraterna är människovärdet, rättssäkerheten och respekten för rättsstaten grundläggande värden. De ska stå starka oavsett politiska majoriteter och över generationer. Detta är ett ansvar vi har att förvalta.

Jag yrkar därför bifall till konstitutionsutskottets förslag.

Anf. 9 JAN RIISE (MP):

Fru talman! Välkommen till KU, utskottet där repliker tillhör undantagen och där man nästan kan ställa klockan efter debatterna. Det betyder dock inte att vi inte har olika åsikter i olika frågor. Jag hoppas kunna visualisera något av det under detta anförande.

Vi har haft den här diskussionen en gång tidigare, i samband med den första omröstningen. Som flera har påpekat är det inte så mycket som har förändrats sedan dess – detta blev ingen stor valfråga. Men vi behöver ändå prata om det, och jag börjar med domstolarna.

Fru talman! I det vilande grundlagsförslaget finns förslag om att förstärka domarnas och domstolarnas oberoende. Detta borde naturligtvis vara en självklarhet. Men utvecklingen i Europa och på andra håll i världen har gjort det nödvändigt att stärka domarnas och domstolarnas oberoende och minska riskerna för otillbörliga påtryckningar, inte minst från regeringar och politiker som skulle kunna vilja påverka hur rättvisa skipas i ett land. Sådana exempel finns i andra länder, även länder som kanske sett sig som immuna mot sådana ganska omtumlande förändringar av rättssystemet. Vi behöver skydda oss mot liknande influenser och eventuella påtryckningar från politiskt håll.

EU-kommissionen genomförde för några år sedan en undersökning om medborgarnas förtroende för domstolsväsendet i respektive land. I några länder ökar förtroendet, om än kanske från låga nivåer. Sverige hamnade på en sjätteplats. Tre av fyra invånare säger sig ha stort förtroende för domstolsväsendet. Det är visserligen en nedgång med ett par procentenheter men ändå en placering i den absoluta toppen. Före oss i Sverige fanns bland annat Finlands och Danmarks domstolsväsenden, som hela 86 procent uttryckte förtroende för.

En annan undersökning är den som Stiftelsen Rättsfonden genomförde i Sverige för några år sedan, som visade att en stor andel, hela två tredjedelar, av sistaårseleverna på gymnasiet levde i tron att regeringen kan ändra domar. Detta är lite mer oroväckande och skulle naturligtvis kunna ge en del människor vatten på sina kvarnar, men det är inte det jag är ute efter. Jag menar att ett sådant resultat i sig är ett starkt skäl att genomföra de föreslagna förändringarna. De ska inte bara öka oberoendet faktiskt och formellt utan också skapa ett bättre förtroende för domare och domstolar. En rättsstat är helt enkelt otänkbar utan ett helt oberoende domstolsväsen.

Fru talman! Sverige har ett representativt och parlamentariskt statsskick. Det står i Regeringsformens första paragraf.

Att det är representativt innebär exempelvis att mindre partier, som fem av oss i ärlighetens namn ändå får sägas vara, kan finnas i riksdagen. Detta bidrar till att skapa en mer rättvisande sammansättning i betydelsen att fler människor är delaktiga och kan bli valda. Fler röster kan komma till tals och bredda debatter och diskussioner – fler åsikter och bredare åsiktskorridorer, helt enkelt.

Det parlamentariska statsskicket innebär att regeringen styr landet men i alla lägen måste tolereras och godtas av riksdagen. Så är det också i många andra länder – våra nordiska grannar är goda exempel. Det representativa statsskicket anses av forskningen vara stabilt och leda till väl förankrade och kvalitetsmässigt goda beslut.

Priset för detta sätt att styra landet är att det kan ta lite längre tid att nå en gemensam uppfattning, men den trögheten kan också ses som en fördel. Det ger tid för allmän debatt och dialog och anses också ge fler en känsla av större rättvisa. Alla röster räknas, vilket i sin tur skapar större tillit.

Vi vill skydda denna form av demokrati, där alla röster räknas och där även mindre partier har en reell chans att vara med i lagstiftning och andra processer. En säkerhet för det kan vara ett krav på kvalificerad majoritet när det gäller våra grundlagar.

Jag tycker att det är rimligt att grundlagarna i framtiden bara kan ändras med en bred förankring hos riksdagens partier. Detta ger grundlagarna den styrka och det skydd de ska ha. Det gäller särskilt i en tid när politiker och partier runt om i världen slår in på vägar mot allt större makt för egen del.

En majoritet är en majoritet även om den är liten. Men en liten majoritet är också sårbar. Väljarna kan redan i nästa val underkänna den, och det mandat som funnits är då borta. Då handlar det om att skydda staten – eller oss, för den delen – mot stora förändringar genomdrivna av sådana små majoriteter.

Därför är det ett bra förslag att ställa krav på en kvalificerad majoritet för att slutgiltigt godkänna förändringar i våra grundlagar. Därför är det också ett bra förslag att värna rättsstaten genom att säkerställa ett större oberoende för domare och domstolar. Sammantaget ger detta oss som bor här större trygghet och mindre oro för förändringar, eller rent av försämringar, för stora delar av befolkningen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 10 ERIK NYGÅRDS (L):

Fru talman! Det här är första gången jag deltar i riksdagens behandling av detta grundlagsärende.

När frågan debatterades första gången, för drygt ett år sedan, var det min företrädare Mauricio Rojas som företrädde Liberalerna. Jag tänker inte ens försöka mäta mig med den akademiska nivå som han ofta håller i den här talarstolen, men jag kan kanske bidra med något annat.

Jag är fortfarande relativt ny här i riksdagen. Därför har jag också kvar en del av det utifrånperspektiv som man ganska snabbt riskerar att förlora när man har arbetat här ett tag. När jag ser på detta ärende med den blicken slås jag av att det handlar om sådant som de flesta svenskar egentligen aldrig funderar över.

De flesta går inte omkring och tänker på hur en grundlagsändring går till. De flesta funderar inte över hur domstolarnas ställning är reglerad. De flesta diskuterar inte kvalificerade majoritetskrav vid köksbordet. Och det är precis så det ska vara. Om människor känner att de behöver oroa sig för demokratins grundläggande spelregler har något redan gått fel. Vårt ansvar som folkvalda är att se till att den oron aldrig behöver uppstå. Människor ska kunna lita på att demokratins grundvalar står stadigt och att de regler som skyddar vår frihet inte ändras genom tillfälliga opinioner eller kortsiktiga politiska svängningar.

Fru talman! Samtidigt har vi förstås ett annat ansvar. När samhället förändras och nya frågor uppstår måste lagstiftningen kunna utvecklas i takt med tiden. Demokratin får inte vara orörlig. Just därför behöver vi regler som säkerställer att de mest grundläggande spelreglerna inte förändras alltför lätt. Det är därför dagens beslut är så viktigt.

Förslaget innebär bland annat att ett andra beslut om att ändra grundlag som huvudregel ska kräva stöd av minst två tredjedelar av de röstande. Den breda förankring som länge varit en politisk ambition blir därmed också en tydligare del av vårt konstitutionella skydd.

Fru talman! Människor ska också kunna lita på att om de en dag hamnar i en tvist med en myndighet, ett företag eller kanske rent av staten själv så döms saken efter lagen och inget annat.

Ett fritt samhälle behöver fria val, men ett fritt samhälle behöver också fria domstolar. Domstolarnas uppgift är inte att vara populära, och de ska inte vara politiska. Deras uppgift är att självständigt tillämpa lagen även när resultatet inte passar den som för tillfället har makten. Därför, fru talman, är domstolarnas oberoende inte ett särintresse för jurister utan en grundläggande trygghetsfråga för varje medborgare.

De nu föreslagna regelförändringarna förskjuter maktbalansen från oss folkvalda till skolade jurister. Sammantaget tycker jag att de föreslagna förändringarna är kloka och väl avvägda. Grundlagar skrivs nämligen inte för dagar då allt fungerar väl. De skrivs för dagar då demokratin utsätts för prövningar. De skrivs för framtiden – för de tillfällen då någon kanske vill flytta fram politikens makt på bekostnad av rättsstaten och för de tillfällen då någon vill göra det enklare att förändra spelreglerna till sin egen fördel. Just då måste skyddsräckena finnas där.

Dagens beslut handlar därför ytterst om förtroende – förtroende för demokratin, förtroende för rättsstaten och förtroende för att ingen tillfällig majoritet enkelt ska kunna ändra de regler som ytterst skyddar våra fri- och rättigheter.

Fru talman! Liberalerna yrkar bifall till utskottets förslag till beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 11.)

§ 9 Personalförsörjning av det militära försvaret

Försvarsutskottets betänkande 2026/27:FöU2
Personalförsörjning av det militära försvaret (prop. 2025/26:279)
föredrogs.

Anf. 11 PETER HULTQVIST (S):

Fru talman! Betänkandet handlar om att utöka antalet dagar i beredskapstjänstgöring. Beredskapstjänstgöring ska kunna omfatta högst 360 dagar eller lägst 230 dagar, vid ett tillfälle. Det handlar om att värnpliktiga vid höjd beredskap ska kunna kvarstå som inkallade till beredskapstjänstgöring eller krigstjänstgöring upp till 47 års ålder. Värnplikt ska kunna omfatta tidigare yrkesofficerare upp till 70 års ålder.

Krigsplacerade ska kvarstå längre än tio år från värnpliktens senaste tjänstgöringstillfälle fram till slutet av det år de fyller 47 år. Det handlar om reservofficerares rätt till ledighet från civila arbeten och att garantera Pliktrådets oberoende.

Vi i Socialdemokraterna kan acceptera förslaget fullt ut. Det ökar tillgången till personal i det militära försvaret och också uthålligheten i det militära försvaret, men det är inte tillräckligt för att klara de utmaningar vi har framför oss.

I grunden handlar det om att vi måste utöka Försvarsmaktens och krigsorganisationens storlek och omfattning. Det är detta som ger den reella

uthålligheten, och förslaget påverkar det till viss del. Det löser inte några problem, men det är ändå ett steg.

Vårt mål är att öka antalet värnpliktiga från 10 000 personer, vilket vi är överens om, till 20 000. I praktiken handlar det om att vi har ambitionen att fördubbla krigsorganisationens storlek från nuvarande målsättning 130 000 till i storleksordningen 250 000.

Varför behövs då detta? Jo, det behövs för att vi nu har den tydliga ambitionen att klara av att upprätthålla två internationella operationer inom ramen för Nato och omsätta det under krigs- eller krisförhållanden. Vi har en i Baltikum och en i norra Finland. Att kunna rotera det och ersätta eventuella förluster kräver en större organisation.

Vi måste också klara av territorialförsvaret, som kommer att ha som huvuduppgift att försvara transporter från Norge ut till östkusten och sedan över till Finland och Baltikum. Vi måste klara av förbandsrotationer, och vi måste kunna ersätta förluster i hela organisationen.

Detta kräver utbildning av fler officerare och ett utökat antal värnpliktiga. Jag hoppas att Försvarsberedningen så småningom ska diskutera de här frågorna och att vi i ett kommande försvarsbeslut kan dra upp riktlinjer för att göra en reell förstärkning av svensk försvarsmakt. Det här tar naturligtvis tid, och det krävs en stark politisk målmedvetenhet och styrning för att det ska fungera.

Frågor som gäller den grundläggande personalförsörjningen i den militära organisationen kommer att vara centrala under mycket lång tid. Det som vi tar ställning till i dag tycker jag är relativt okontroversiellt. Det påverkar till liten del men är ändå är att betrakta som ett steg i rätt riktning.

Med detta yrkar jag bifall till föreliggande förslag.
(Applåder)

Anf. 12 HANNA GUNNARSSON (V):

Fru talman! Hej, alla som tittar och lyssnar!

I dag har försvarsutskottet sin allra första riktiga debatt under den här mandatperioden, och vad passar då bättre än att prata om personalens villkor? Det är roligt att alla partier är med i den här debatten.

Personalen är grunden för ett fungerande totalförsvar och för att samhället ska vara robust och fungera även under kriser. Arbetsuppgifterna är till synes oändliga, många gånger väldigt svåra och behöver utföras på obekväma tider, på platser långt bort och ibland med alldeles för lite resurser. Försvarsmaktens verksamhet, precis som räddningstjänstens och polisens och andra liknande yrkens, innebär stora risker och höga krav och är igång dygnet runt.

Att arbeta med det militära försvarets skarpa arbetsuppgifter är inte ett lätt jobb. Vi är mycket tacksamma för alla som väljer att arbeta där och inom andra utsatta yrken. De svåraste arbetsuppgifterna är nog de som görs utomlands, med bortavaro från familjen under kortare och längre perioder som resultat. Jag vill därför framföra ett stort tack till alla som just nu är eller tidigare har varit utomlands på militära insatser eller på andra akuta insatser, som vid jordbävningar eller evakueringar. Stort tack för era insatser!

Av dessa anledningar är det viktigt att arbetsvillkoren inom Försvarsmakten är så bra som möjligt – att säkerheten alltid tas på största allvar och att trakasserier och kränkningar alltid motarbetas. Löner och villkor ska vara så bra att personalen vill och kan stanna i sitt yrke och inte av ekonomiska skäl måste söka sig vidare till en annan arbetsgivare. Alla anställda i Försvarsmakten ska ha den materiel och den personliga utrustning som de behöver. Det är i slutändan en fråga om säkerhet. Det är väldigt positivt att åtgärder faktiskt har vidtagits på de här områdena.

Fru talman! Sommaren 2025 kom äntligen *Redo! En utredning om personalförsörjningen av det militära försvaret*. Det var en utredning som var efterlängtad. Det finns många frågor att lösa på området som rör den militära personalens villkor.

Nu kommer också den första propositionen på det här området. Jag är ändå lite besviken på den propositionen. Jag hade önskat att den hade inkluderat fler frågor. Vi får vara glada för det vi får och hantera den proposition vi har, men det kan konstateras att det krävs ett fortsatt arbete på det här området.

Vi står bakom propositionen i det stora hela, precis som alla andra partier, men vi har en reservation. Den gäller frågan om förlängd värnplikt för före detta yrkesofficerare och reservofficerare. Att tidigare officerare tjänstgör med plikt som just officerare till 70 års ålder kan vara logiskt. Det är samma åldersgräns som totalförsvarsplikten i övrigt har. I fredstid måste dock frivillig anställning som kan avslutas när den anställde så önskar vara det som gäller. Vänsterpartiet har tagit del av synpunkter som Officersförbundet och Förbundet Reservofficerarna har lämnat i sina remissvar. För att motverka risken för missbruk av det förändrade regelverket föreslår vi att det görs ett förtydligande om att denna plikt inte kan utnyttjas i fredstid. Jag yrkar därför bifall till reservation 1.

Fru talman! En sak som vi hade önskat ha med i detta och en lösning på är Försvarsmaktens tidsbegränsade anställningar. Vänsterpartiet anser att normen för anställningar på hela arbetsmarknaden ska vara tillsvidare och heltid. Det är logiskt och självklart för oss. Men i dag har så kallade GSS/K-soldater inom Försvarsmakten en tidsbegränsad anställning på max tolv år. Trots att behovet av personal i Försvarsmakten är mycket stort tvingas personer av den här anledningen sluta i förtid, när de kan jobbet som allra bäst. Det här tycker vi är oerhört dumt. Det har diskuterats under mycket lång tid och kommer upp i nästan alla diskussioner med fackföreningarna på området. Det är mycket dumt att man tvingar erfaren och kunnig personal, framför allt på det tekniska området, att sluta i förtid helt i onödan. Vänsterpartiet anser att den så kallade tolvårsgränsen måste avskaffas. Tyvärr kom det inte med i den här propositionen.

Fru talman! Jag vill också i det här anförandet lyfta fram Pliktrådets roll för att bevaka de värnpliktigas intressen och rättigheter. Även om de värnpliktiga inte

är anställda bör de räknas in som en del av den militära personalen utifrån ett bredare perspektiv. En bra grundutbildning lägger också grunden för att kunna anställa fler soldater och officerare i framtiden. Pliktrådet måste ges goda förutsättningar för att kunna göra sitt jobb, och det bör få större resurser i takt med att antalet värnpliktiga ökar. Vi kommer också att ha civilpliktiga under grundutbildning, och det kräver också ett pliktråd som kan följa detta.

Slutligen menar vi att de värnpliktigas ersättning bör indexeras för att säkra att dagersättningen följer med samhällets kostnadsutveckling. Det ser vi fram emot att en ny regering kommer att ta tag i.
(Applåder)

Anf. 13 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Sveriges försvar börjar med människor – med soldaten som övar för att kunna lösa sin uppgift när det verkligen gäller, med officeren som utbildar och leder, med hemvärnssoldaten som är beredd att lämna sin vardag för att skydda vårt samhälle och med reservofficeren som förenar ett civilt yrkesliv med ett ansvar för Sveriges försvar. Bakom varje förband och varje förmåga finns människor. Deras kunskap, deras engagemang och deras vilja att ta ansvar är avgörande för vår säkerhet, för hela Sveriges säkerhet. Därför är dagens beslut viktigt. Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på reservationen.

Fru talman! I en del av betänkandet berör man just reservofficerares rätt till tjänstledighet från sina civila anställningar. Den blir nu uttrycklig i lag, vilket är bra. Det är en fråga som vi moderater har drivit länge – jag tror att det var redan 2021 som en moderat motion ledde till att Sveriges riksdag uppmanade regeringen att underlätta och stärka reservofficerares möjlighet att tjänstgöra. Rätten till tjänstledighet var en central del. Då fanns det och nu finns det ett enhälligt stöd bakom det tillkännagivandet. Även Vänsterpartiet stod bakom det. Det tycker jag är värt att uppmärksamma. Vi är ofta överens i försvarsfrågor. Det är viktigt för Sveriges säkerhet, för när vi samlas kring konkreta förbättringar för Sveriges försvar ska vi också göra dem. Nu går vi från ett besked från riksdagen till en tydlig bestämmelse i lagen. Det är bra, och det är välkommet.

För den enskilda reservofficeren handlar det här om att få vardagen att fungera. Man har ett civilt arbete och kollegor som är beroende av en, och kanske är det barn som ska hämtas och lämnas. Samtidigt har man utbildat sig, tagit på sig ett militärt ansvar och är beredd att bidra till vårt försvar. Då måste samhället också skapa förutsättningar för att man ska kunna göra det på ett bra sätt. Den som vill och kan tjänstgöra ska ha en tydlig rätt att vara ledig för den tjänstgöringen. Det ger trygghet för reservofficeren och tydlighet för den civila arbetsgivaren. Det gör det lättare att planera och förena de båda uppdragen. Det är sunt förnuft. Sverige har investerat i de här människornas militära utbildning. De har själva investerat tid och kraft. Då måste vi också ta vara på deras kompetenser. Reservofficerarna för dessutom med sig erfarenheter från arbetslivet utanför Försvarsmakten. De förenar militärt kunnande med civil kompetens och bidrar till försvarets förankring i samhället. Det är en styrka som vi behöver använda ännu bättre.

Fru talman! Vi fattar stora och nödvändiga beslut om att stärka Sveriges försvar. Vi behöver materiel, vi behöver ammunition, vi behöver fungerande infrastruktur och framför allt behöver vi välövade förband. Men varje sådan satsning förutsätter att människorna som kan omsätta den i försvarsförmåga finns där och kan tjänstgöra. Vi behöver rekrytera och utbilda fler. Vi behöver också ge dem som redan finns i organisationen möjligheter att stanna kvar, utvecklas och tjänstgöra. Därför måste personalens villkor vara en självklar del av försvarsuppbyggnaden. Ledarskap, arbetsmiljö och möjlighet att förena tjänstgöringen med familj och civilt arbete påverkar ytterst vår förmåga att försvara Sverige.

Dagens betänkande innehåller också förslag som stärker uthålligheten genom längre beredskapstjänstgöring och bättre möjligheter att hålla utbildad personal tillgänglig. Med utökade skyldigheter för den enskilde följer samtidigt ett stort ansvar för staten. Kompetens ska tas tillvara med omdöme och respekt för människors förutsättningar.

Med dagens beslut undanröjer vi en osäkerhet för människor som har valt att ta särskilt ansvar för vårt land. Det ska märkas i praktiken – i möjligheten att delta i övningar, i förbandens bemanning och i den enskilda människans, soldatens, trygghet inför nästa tjänstgöring. För mig är det självklart. Den som är beredd att ställa upp för Sverige ska också kunna lita på att Sverige skapar förutsättningar för det. Vårt försvar bärs av människor. När vi stärker deras möjligheter att göra sin uppgift stärker vi Sveriges trygghet och frihet.

Anf. 14 PER SÖDERLUND (SD):

Fru talman! Ett starkt försvar handlar inte bara om materiel och vapensystem. Det handlar ytterst om människor med rätt utbildning, rätt kompetens och en stark vilja att med sitt eget liv som insats försvara vårt land, våra allierade, vår demokrati och vår befolkning om det värsta tänkbara skulle inträffa.

Fru talman! Förslagen i proposition 2025/26:279 innebär viktiga steg för att stärka Försvarsmaktens personalförsörjning och förbättrar möjligheterna att tillvarata utbildad personal inom krigsorganisationen. Mot bakgrund av det allvarliga säkerhetspolitiska läget och Försvarsmaktens omfattande tillväxt är reformerna både nödvändiga och väl avvägda.

Det totala antalet befattningar i krigsorganisationen bedöms enligt regeringen uppgå till cirka 130 000 plus reserver år 2035, då krigsorganisationen förväntas vara personellt uppfylld. Enligt Försvarsmaktens årsredovisning var 75 400 personer krigsplacerade där år 2025, en ökning med 14 700 sedan föregående år. Det behövs alltså betydande personalförstärkning innan krigsorganisationen är fullt bemannad.

Ökade värnpliktsvolymer är en del av det som behöver realiseras men räcker inte. Vi måste också effektivisera Försvarsmaktens användning av personalresurser. Propositionen innehåller förslag som går i just den riktningen. Därför välkomnar Sverigedemokraterna propositionen och ställer sig bakom regeringens förslag.

Fru talman! Skyldigheten att fullgöra värnplikt gäller för svenska medborgare från början av det kalenderår när den totalförsvarspliktige fyller 19 år till slutet av det kalenderår när han eller hon fyller 47 år. Genom ett tillägg i lagen om totalförsvarsplikt kommer skyldigheten att fullgöra värnplikt att kvarstå under höjd beredskap för dem som före utgången av det kalenderår då de fyller 47 år kallats in till beredskapstjänstgöring eller krigstjänstgöring. Det innebär att skyldigheten inte automatiskt upphör vid 47 års ålder för den som redan blivit inkallad. Dessutom kommer en totalförsvarspliktig som tidigare varit anställd som yrkesofficer eller reservofficer i minst ett år att vara skyldig att fullgöra värnplikt till slutet av det år då vederbörande fyller 70 år, inte 47 år som i dag.

Tack vare detta kommer Försvarsmakten inte i samma omfattning som i dag att tappa viktig kompetens för att någon anses för gammal. Kompetensen kommer att kunna användas mycket längre än med nuvarande lagstiftning. Det innebär en inte helt obetydlig effektivisering, för att uttrycka sig försiktigt.

Fru talman! SVT rapporterade nyligen att Försvarsmaktens personalreserv krymper eftersom den töms snabbare än den fylls på. Enligt dagens regelverk upphör normalt krigsplaceringen i personalreserven tio år efter det senaste tjänstgöringstillfället om den inte förlängs.

I propositionen införs därför begreppet värnpliktsreserv. Värnpliktsreserven ska vara en särskild reserv inom personalreserven och bestå av värnpliktiga vars krigsplacering annars skulle ha upphört efter tio år utan tjänstgöring. I värnpliktsreserven kvarstår krigsplaceringen till slutet av det kalenderår då personen fyller 47 år, även om personen inte har tjänstgjort under den perioden. För att åter krigsplaceras i ett krigsförband måste personen dock genomgå repetitionsutbildning.

Även detta förslag leder till effektivare användning av personella resurser, då det handlar om personer med utbildning som relativt snabbt kan uppdateras. På så sätt kan de fortsätta att utgöra ett viktigt bidrag till krigsförbanden. Vi har under lång tid investerat tid och pengar i att utbilda människor för försvaret av vårt land. Det är nödvändigt att vi också blir bättre på att ta tillvara den kompetens och erfarenhet som redan finns.

Fru talman! Man kan väldigt förenklat säga att beredskapstjänstgöring är ett sätt att upprätthålla beredskap även när det inte råder höjd beredskap eller krig. Beredskapstjänstgöringen får endast ske om den behövs för Sveriges försvarsberedskap, men den får ske oavsett vilken beredskapsnivå som råder, det vill säga även i grundberedskap. Beredskapstjänstgöringen får för varje totalförsvarspliktig omfatta högst 180 dagar fördelade på ett eller flera tjänstgöringstillfällen. Propositionen utökar tjänstgöringen till 360 dagar, varav högst 230 dagar vid ett enskilt tillfälle. Regeringen anger dessutom att en totalförsvarspliktig som utgångspunkt inte bör kallas till beredskapstjänstgöring vid mer än ett tillfälle.

Fru talman! Försvarsmaktens personalförsörjning bygger på möjligheten att kombinera ett civilt yrkesliv med ett militärt engagemang. En viktig del av propositionen är därför den uttryckliga rätten till tjänstledighet för reservofficerare och annan tidvis tjänstgörande personal, däribland civil personal som anställs genom avtal. Det är en fråga som riksdagen har uppmärksammat tidigare och där det nu kommer konkreta förslag. För att systemet med reservofficerare och annan tidvis tjänstgörande personal ska fungera måste regelverket ge rimliga förutsättningar. En tydlig rätt till tjänstledighet stärker både den enskildes och Försvarsmaktens möjligheter att planera sin verksamhet.

Fru talman! Sverigedemokraterna vill dock understryka att arbetet med att utveckla det militära personalförsörjningssystemet inte är avslutat i och med den här propositionen. Vi lämnar därför ett särskilt yttrande. Frågor om värnpliktsreservens långsiktiga funktion, tillgången till specialistkompetenser samt reservofficerarnas tillgänglighet kommer att behöva följas upp. Sverigedemokraterna anser även att det finns skäl att fortsätta att följa frågan om de totalförsvarspliktigas representation och inflytande i takt med att utbildningsvolymerna ökar och värnplikten får allt större betydelse för Försvarsmaktens personalförsörjning.

Anf. 15 CATARINA DEREMAR (C):

Fru talman! Lyssnar man på den här debatten är det nog svårt att förstå att vi inte kan komma överens om en regering. Jag tycker att vi verkar vara väldigt överens i den här frågan. Det är bra, för det är en viktig och oerhört central fråga för vår säkerhet.

Fru talman! Som andra redan har sagt handlar ett starkare försvar inte bara om materiel och anslag. Försvarsmaktens personal är den viktigaste resursen för att utveckla försvarsförmågan. Kanske är det också så att Försvarsmaktens svåraste utmaning är just personalförsörjningen. Sverige behöver fler av värnpliktiga, officerare, soldater och annan personal när försvaret ska växa och Sveriges ansvar i Nato ökar.

För en långsiktigt hållbar personalförsörjning behövs både kortsiktiga och långsiktiga åtgärder. Det behövs förslag om förbättrade villkor för officersaspiranter, möjlighet till högre pensionsålder, rätt till tjänstledighet för reservofficerare och möjlighet att anställa soldater under längre tid än i dag. Det krävs en attraktiv arbetsgivare med en aktiv arbetsgivarpolitik. Försvarsmakten behöver kunna erbjuda goda anställningsvillkor, fungerande utrustning, rimliga ersättningar och möjligheter att utvecklas och stanna kvar – eller återvända efter en civil karriär.

En lågt hängande frukt är antagligen att förlänga yrkessoldaternas visstidsanställning på åtta år plus fyra eller vid behov låta personal gå vidare inom

Försvarsmakten och erbjudas utbildning och tjänster som exempelvis specialistofficerare. Då kan den erfarenhet som byggts upp under tolv år finnas kvar inom Försvarsmakten. Löner och andra frågor som är relaterade till arbetsmarknadens parter ska givetvis avgöras där.

Fru talman! Värnplikten är ett stort ingrepp i den enskildes liv. Därför vill Centerpartiet stärka Pliktrådets ställning och förbättra de totalförsvarspliktigas medinflytande. Centerpartiet har också föreslagit att dagersättningen ska indexregleras för att följa med kostnadsutvecklingen i samhället.

Fru talman! Försvarsmakten behöver både kvinnor och män och måste därför vara en attraktiv arbetsgivare för både kvinnor och män. Det innebär bland annat att den utrustning och de skydd som används ska vara till verklig hjälp och inte skada dem som bär dem, och det gäller givetvis för både kvinnor och män. Försvarsmakten behöver vara en arbetsplats där kvinnor och män kan tjänstgöra på lika villkor.

Centerpartiet vill att arbetet med jämställdhet och likabehandling följs upp regelbundet. Utrustning och skydd ska fungera för kvinnliga soldater och ska inte begränsa deras rörelse eller förmåga. De problem som förbanden upplevt med utrustning till soldater måste omedelbart åtgärdas, och en del har som sagt hänt.

När signaler om ovälkommet beteende kommer måste de tas på största allvar och tas om hand omedelbart.

Fru talman! Det är nog ingen brist på vare sig policyer eller riktlinjer. Det viktiga är att de följs upp och revideras när så behövs. En målsättning bör vara att år 2030 ska 40 procent av de värnpliktiga vara kvinnor. Då måste man arbeta för att det ska vara attraktivt även för kvinnor att ha Försvarsmakten som arbetsgivare.

Personalbehovet kan inte mötas av Försvarsmakten ensam. Centerpartiet vill att fler ska kunna bidra genom värnplikten, reservofficerssystemet och frivilligorganisationerna. Frivilligorganisationer finns i hela landet och spelar en viktig roll för den folkliga förankringen, försvarsviljan och totalförsvarsförmågan.

Fru talman! Ett starkt försvar kräver långsiktighet och kompetens hos människor och organisationer som vill vara med. Jag tänker avsluta där jag började. Ett starkt försvar byggs inte bara med pengar och materiel. Det byggs av människor som vill utbilda sig, tjänstgöra och stanna kvar. Därför behöver Försvarsmakten vara en attraktiv arbetsgivare för både kvinnor och män där värnpliktiga har inflytande och där både anställda, reservofficerare och frivilliga får möjlighet att bidra. Det är så vi bygger ett försvar som håller i hela landet över tid.

Anf. 16 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi Försvarsutskottets betänkande nummer 2, *Personalförsörjning av det militära försvaret*.

Ett försvar består förvisso av stridsvagnar, fartyg och flygplan, men det består framför allt av utbildade och övade människor som är redo. I en kris eller ett krig är uthålligheten avgörande – inte den första veckan utan den femte, den tionde och den femtionde.

Vi befinner oss – som alla i den här kammaren och de som ser detta på tv vet – i ett kraftigt försämrat säkerhetspolitiskt läge. Då räcker det inte att ha ett på papperet starkt försvar. Vi måste kunna bemanna det fullt ut, länge. Det är därför åtgärderna som debatteras i dag är så viktiga.

Fru talman! Jag vill lyfta fram tre saker. Den första är beredskapen. I dag får en värnpliktig kallas in till beredskapstjänstgöring i högst 180 dagar, men i en krigsorganisation som växer räcker inte det. Resurserna riskerar att ta slut innan hotet gör det. Därför fördubblas nu antalet dagar till 360. Det ger regeringen verkligt handlingsutrymme om det skulle behövas.

Det andra jag vill lyfta fram är att vi behöver ta tillvara den kompetens vi redan har. Den som kallas in före 47 års ålder ska inte släppas under höjd beredskap bara för att en födelsedag passeras. Värnpliktiga som inte tjänstgör på tio år ska inte försvinna ur systemet utan placeras i en ny värnpliktsreserv. Tidigare yrkes- och reservofficerare ska omfattas av värnplikt upp till 70 års ålder.

Det tredje handlar om rätten till tjänstledighet – någonting som särskilt gläder mig. Vintern 2021 sa riksdagen till regeringen att underlätta för reservofficerarna genom att ge dem samma rätt till ledighet som soldater och sjömän med tidvis tjänstgöring. Nu blir det verklighet. Det skrivs in i lagen, och det har vi kristdemokrater talat om och kämpat för länge.

Genom åren har jag, och säkert flera andra här i kammaren, träffat reservofficerare som tagit upp just detta. De har velat ställa upp men kanske fått välja mellan chefens goda vilja och sitt ansvar att försvara Sverige. Det har inte varit hållbart. Nu löses det äntligen.

Reservofficeren behöver inte längre förhandla för att få försvara Sverige. Han eller hon kan hänvisa till lagen. Detsamma gäller tidvis tjänstgörande civil personal och alla som fullgör värnplikt, civilplikt eller allmän tjänsteplikt. Det är en liten paragraf, men den säger något stort: Att tjäna sitt land ska aldrig någonsin kosta en jobbet.

Jag vill också nämna Pliktrådet. Riksdagen krävde 2022 att dess oberoende skulle garanteras. Nu får Pliktrådet en egen ekonomisk ram, vilket är mycket bra.

Fru talman! Arbetet slutar inte här. En värnpliktsreserv är bara värd något om de som placeras där faktiskt får – vadå? Jo, en repetitionsutbildning. Annars blir det bara en lista, inte en reserv. Det här är någonting vi har anledning att följa. Repetitionsövningar och andra övningar skapar riktig militär förmåga för vårt land.

Vi kristdemokrater talar oss ofta varma för de små gemenskaperna – familjen, föreningen och så vidare. Totalförsvaret är den största gemenskapen av dem alla. Det bygger på att alla ställer upp för varandra när det verkligen gäller.

Jag vill avsluta med ett stort tack till alla värnpliktiga, reservofficerare och arbetsgivare som släpper

iväg sina medarbetare även när det inte passar. Ni gör alla Sverige tryggare.

Anf. 17 WILLHELM SUNDMAN (L):

Fru talman! Det går att köpa fler fordon. Man kan beställa mer ammunition, och man kan bygga större kaserner. Erfarenhet går däremot inte att beställa med kort leveranstid. Den måste byggas upp under många år. Ska vi lyckas behålla kompetensen måste vi också ta hand om den.

När riksdagen nu behandlar personalförsörjningen av det militära försvaret är det viktigt att komma ihåg att det handlar om människor. Det är människor med kunskap och erfarenhet som inte utan vidare kan ersättas med mer materiel eller större anslag.

Människans frihet är själva essensen i Liberalernas ideologi. Det gäller rätten att välja sitt arbete och bestämma över sitt liv men också att slippa onödiga ingrepp från staten. För att dessa friheter ska vara möjliga krävs dock en grundläggande förutsättning, och det är att vi har rätten att leva i ett fritt land där ingen främmande makt bestämmer. I Ukraina ser vi vad som händer när en angripare försöker frånta folket den rätten. Vi ser också vilken oerhörd betydelse människors erfarenhet har för ett lands försvarsförmåga.

Under snart fem års fullskaligt krig har ukrainska soldater och befäl byggt upp kunskaper som inte går att ersätta över natten. Erfarenheter från strider och förmåga att anpassa sig och föra kunskaper vidare till nya soldater är avgörande för att man ska klara av att försvara sitt land. Det är en påminnelse om att ett starkt försvar inte bara handlar om hur många vi kan utbilda utan också om hur väl vi tar hand om dem som redan är utbildade.

Fru talman! Sverige ska fortsätta att hjälpa Ukraina att försvara sig. Samtidigt är Sverige nu medlem i Nato, något som Liberalerna hade drivit på för under lång tid. Medlemskapet är en avgörande del av vår trygghet och innebär ett ansvar gentemot våra allierade. Därför måste vi också göra vårt eget försvar så starkt att ett angrepp mot Sverige eller våra allierade framstår som utsiktslöst.

Ska Sverige vara en allierad att lita på krävs användbara förband och uthållighet. Det räcker inte med stora anslag och moderna vapensystem. Det måste också finnas människor med rätt utbildning och erfarenhet som är beredda att försvara inte bara Sveriges frihet utan även våra allierades frihet.

SVT rapporterade nyligen att Sveriges reserv av utbildade soldater krymper samtidigt som försvaret ska växa. Enligt dagens huvudregel upphör krigsplaceringen efter tio år utan tjänstgöring. När repetitionsutbildningen inte räcker till förlorar Försvarsmakten tillgång till personal som fortfarande skulle kunna bidra. Det är en motsägelse som vi nu rättar till.

Sverige utbildar människor för uppgifter som vi verkligen hoppas att de aldrig behöver utföra. Men verkligheten är en annan. Därför måste vi säkerställa att deras kunskap finns tillgänglig om det värsta inträffar. I propositionen redovisas bedömningen att en personalreserv skulle behöva omfatta minst 100 000 värnpliktiga 2035. Samtidigt planeras omkring 51 000 värnpliktiga ingå i krigsorganisationen. Det är stora siffror, och bakom dem finns ett mycket konkret behov. Förband ska kunna förstärkas, förluster ska kunna ersättas och försvaret ska kunna fortsätta fungera även efter svåra påfrestningar.

Med förslaget blir det möjligt att behålla värnpliktiga som passerat tioårsgränsen i en särskild personalreserv, som längst till slutet av det år de fyller 47. Möjligheterna till beredskapstjänstgöring utökas, och tidigare yrkesofficerare och reservofficerare som uppfyller lagens krav kan omfattas av värnplikt tills de fyller 70. Detta är välkommet. Det är också välkommet att rätten till tjänstledighet för bland andra reservofficerare förtydligas. Den som under en period lämnar sitt vanliga arbete för att bidra till Sveriges försvar ska kunna känna trygghet i vilka rättigheter som gäller.

Fru talman! Vi hörde här att Vänsterpartiet vill att möjligheten att förlänga värnplikten för tidigare officerare inte ska nyttjas i fredstid. Jag kan förstå varför man tar upp denna fråga. Plikt är inte ett obetydligt beslut. För den enskilde kan det innebära att arbete, familjeliv och egna planer får stå tillbaka, och staten måste därför alltid kunna motivera varför ett sådant ingrepp är nödvändigt.

Just eftersom friheten betyder så mycket måste vi vara noggranna med vad vi kräver av människor. Frivillig tjänstgöring och anställning ska vara förstahandsvägen, men när behoven inte kan tillgodoses på det sättet måste Försvarsmakten ändå ha möjlighet att kalla på erfaren kompetens. Här skiljer sig Liberalerna från Vänsterpartiet. Vi kan inte utgå från att nästa allvarliga säkerhetspolitiska kris börjar med en krigsförklaring. Redan i fredstid kan säkerhetsläget kräva att Försvarsmakten snabbt stärker sin beredskap. Då måste det finnas möjlighet att kalla in tidigare officerare med värdefull erfarenhet för beredskapstjänstgöring, även när det inte är möjligt att tillgodose behovet genom frivillighet.

Samtidigt får ingen tro att längre krigsplacering i sig skapar bättre soldater. Den som har varit borta från Försvarsmakten under många år behöver få möjlighet att öva igen. Utbildning, utrustning och fungerande planering måste följa med lagändringarna. Regeringen och Försvarsmakten måste därför säkerställa att ambitionen att få fler värnpliktiga följs av tillräckliga resurser för övning för dem som redan är utbildade – annars har vi bara förbättrat våra register och inte vår försvarsförmåga.

Fru talman! För mig som liberal är slutsatsen enkel: Staten ska visa återhållsamhet när den begränsar människors val. Den ska däremot aldrig tveka att skydda sitt land mot yttre hot. Att människor bidrar till Sveriges försvar är inte ett självändamål, utan det handlar ytterst om att värna freden och rätten att leva i frihet.

Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 18 NILA VIKHE PATIL (MP):

Fru talman! Mycket bra har sagts i debatten i dag. Miljöpartiet anser att ett starkt försvar är viktigt för Sverige och att de som tjänstgör i försvaret ska ha goda förutsättningar att göra detta. Försvarsviljan bygger på att de som utses att ingå känner ansvar och respekt för uppgiften och vill delta. Som i alla väl fungerande organisationer krävs därför tydlighet kring uppgiften och ett mandat att hantera de situationer som uppstår.

Genom att anta denna proposition ger riksdagen ytterligare tydlighet och bättre förutsättningar för Försvarsmakten att skapa den organisation som krävs för att försvara vårt land och vår frihet i tider av höjd beredskap och krig. En bred folklig förankring för totalförsvaret i samhället gör också att civilförsvaret i hela landet blir bättre rustat att hantera kriser i fredstid, såsom översvämningar, större olyckor, stormar och bränder.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 11.)

§ 10 Avveckling av Utbetalningsmyndighetens system med transaktionskonto

Finansutskottets betänkande 2026/27:FiU7
Avveckling av Utbetalningsmyndighetens system med transaktionskonto (prop. 2025/26:277)
föredrogs.

Anf. 19 JOAKIM SANDELL (S):

Fru talman! Vi debatterar i dag ett förslag från regeringen om att avveckla ett system som faktiskt aldrig ens har tagits i drift. Det är ett system som skulle bidra till att bekämpa felaktiga utbetalningar från våra välfärdssystem, ett system som regeringen beslutade att bygga upp trots tydliga varningssignaler och ett system som nu avvecklas efter att skattebetalarna har fått stå för kostnader på närmare 200 miljoner kronor.

För oss socialdemokrater är kampen mot välfärdsbrottsligheten en central fråga. Pengar som ska gå till sjukförsäkringen, barnfamiljerna och pensionärerna ska inte hamna i händerna på kriminella eller oseriösa aktörer. Det var också den socialdemokratiska regeringen som tog initiativet till att inrätta Utbetalningsmyndigheten, och den nuvarande regeringen fullföljde sedan detta arbete. Det är just därför det är så allvarligt att regeringen har hanterat uppbyggnaden av transaktionskontot på det sätt som man gjort.

Fru talman! Det mest anmärkningsvärda är kanske inte att regeringen till slut ändrade sig utan att varningssignalerna fanns där tidigt. Redan 2022 framförde Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten invändningar mot systemet. Under 2023 pekade också inrättandeutredningen på att transaktionskontot riskerade att bli kostnadsdrivande och att mervärdet var tveksamt. Trots detta gick regeringen vidare, och myndigheten började bygga upp systemet. Hösten 2025 ändrade regeringen sig – plötsligt skulle samma system avvecklas.

I februari i år hölls en interpellationsdebatt här i kammaren om just denna fråga. Finansminister Elisabeth Svantesson hävdade då att ett nytt informationsläge hade uppkommit, men när min tidigare kollega Ingela Nylund Watz efterfrågade vad som faktiskt var nytt blev svaren mindre tydliga. Det är egentligen fortfarande den centrala frågan. Vad visste regeringen 2025 som den inte visste redan 2022 eller 2023? Vilka risker var nya, och varför fick arbetet fortsätta så länge om systemets nytta var så tveksam? Det är rimliga frågor att ställa till en regering som säger sig värna varje skattekrona.

Fru talman! Utvecklingsarbetet har redan kostat omkring 110 miljoner. Därtill kommer merkostnader på 68 miljoner kronor för förberedelser inför avvecklingen. I vårt särskilda yttrande konstaterar vi att upp till 200 miljoner kronor har lagts på systemets uppbyggnad. Det är mycket pengar. Vi socialdemokrater brukar få höra från regeringspartierna hur viktigt det är att hushålla med skattebetalarnas pengar, och det håller vi naturligtvis med om. Samma krav måste gälla regeringen själv.

Det finns en närmast absurd dimension i detta. Utbetalningsmyndigheten inrättades för att skydda skattebetalarnas pengar från felaktiga utbetalningar, men på grund av regeringens egen hantering har skattebetalarna fått stå för en mycket stor kostnad för ett system som aldrig kommer att användas. Finansministern medgav själv i interpellationsdebatten att det bästa hade varit om utvecklingen av systemet aldrig hade påbörjats. Frågan blir då varför regeringen inte drog den slutsatsen tidigare.

Fru talman! Utbetalningsmyndigheten ska vara en viktig del i arbetet mot den kriminella ekonomin. Vi socialdemokrater vill att myndighetens kompetens ska kunna användas för att kartlägga och punktmarkera gängkriminella och bidra till att strypa pengaflöden till den organiserade brottsligheten. Kampen mot välfärdsbrottsligheten handlar inte bara om att upptäcka enskilda felaktiga utbetalningar utan också om att slå mot den organiserade brottslighetens ekonomiska förutsättningar.

Avslutningsvis, fru talman: Vi socialdemokrater står trots detta bakom att transaktionskontosystemet nu avvecklas, men ansvaret för det som har inträffat försvinner inte bara för att systemet avvecklas. Riksrevisionens pågående granskning blir viktig. Vi behöver få klarhet i vad som gick fel och varför varningssignalerna inte ledde till tidigare åtgärder. Värnande av skattebetalarnas pengar handlar inte bara om att bekämpa dem som fuskar till sig ersättningar. Det handlar också om att regeringen själv ska kunna hantera skattebetalarnas pengar på ett ansvarsfullt sätt.

(Applåder)

Anf. 20 IDA DROUGGE (M):

Fru talman! Det är inte ofta jag citerar Magdalena Andersson, men i dag ska jag göra det: För att bekämpa de kriminella gängen behöver vi vända på alla stenar.

Detta är och förblir sant. Men till skillnad från Socialdemokraterna har Moderaterna med övriga blågula partier haft möjlighet att också göra det. Ett avgörande fokus har varit att bekämpa den kriminella ekonomin. Det arbetet är långtifrån klart, men vi har kommit en bra bit på vägen. Från att ha varit ett område vi knappt identifierat, pratat om och förstått har vi i dag börjat återta brottsvinster. Bara under 2025 sparade staten 800 miljoner kronor genom återtag av brottsvinster, genom återkrav och genom att stoppa diverse fusk.

Utbetalningsmyndigheten, som inrättades av regeringen 2024, hade fram till 2026 upptäckt felaktiga utbetalningar på 105,5 miljoner kronor och stoppat ytterligare runt 50 miljoner kronor från att betalas ut.

Potentialen är runt 20 miljarder kronor per år – 20 miljarder som skulle kunna få vara kvar i skattebetalarnas fickor, finansiera välfärd eller gå till utbetalningar av stöd till människor som har rätt till det och behöver det. Det är mycket pengar.

När man vänder på alla stenar är det möjligt att en del blir fel och att man i efterhand kan se att man inte borde ha gjort vissa saker. Att exempelvis lägga så mycket pengar på att Utbetalningsmyndigheten skulle ha ett transaktionskonto när utbetalningarna bättre kan upptäckas och stoppas hos de berörda myndigheterna var dåligt. Men det ligger i sakens natur att när man vänder på alla stenar är inte alla stenar bra och allt bär inte frukt.

Det är likväl min fulla övertygelse att det är med denna beslutsamhet och detta mod vi måste fortsätta detta arbete. Den som är rädd för att göra fel och inte vågar vidta åtgärder kommer heller aldrig att lyckas bekämpa något man aldrig tidigare lyckats bekämpa. Om man vill få bättre resultat än tidigare måste man våga pröva nya metoder för det. Detta har vår moderatledda regering gjort, och det är min förhoppning att vi kommer att kunna fortsätta göra det.

Med dessa ord yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 11.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 10.43 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

KU2 Översyn av JO-ämbetet (vilande grundlagsförslag)
Kammaren biföll utskottets förslag.

KU3 En tydligare bestämmelse om hets mot folkgrupp (vilande grundlagsförslag)
Kammaren biföll utskottets förslag.

KU4 Stärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende (vilande grundlagsförslag)
1. utskottet
2. res. (SD)
Votering:
284 för utskottet
61 för res.
4 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 99 S, 70 M, 30 V, 25 C, 19 KD, 22 MP, 19 L
För res.: 61 SD
Frånvarande: 1 SD, 3 KD

FöU2 Personalförsörjning av det militära försvaret
Punkt 1
Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Villkor för förlängd värnplikt för tidigare yrkes- och reservofficerare)
1. utskottet
2. res. (V)
Votering:
315 för utskottet
30 för res.
4 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 99 S, 70 M, 61 SD, 25 C, 19 KD, 22 MP, 19 L
För res.: 30 V
Frånvarande: 1 SD, 3 KD

FiU7 Avveckling av Utbetalningsmyndighetens system med transaktionskonto
Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 12 Anmälan om uteblivet svar på skriftlig fråga

Andre vice talmannen anmälde att följande skriftliga fråga inte skulle besvaras:

2026/27:2 Moms på återlämnade dryckesförpackningar
av *Marie Olsson* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

---

§ 13 Kammaren åtskildes kl. 16.03.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 10.43 och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll **1**
§ 2 Avsägelse **1**
§ 3 Anmälan om efterträdare **1**
§ 4 Anmälan om granskningsrapport **1**
§ 5 Ärenden för hänvisning till utskott **1**
§ 6 Översyn av JO-ämbetet (vilande grundlagsförslag) **1**
Konstitutionsutskottets betänkande 2026/27:KU2 1
Anf. 1 JENNIE NILSSON (S) 1
Anf. 2 ULRIK NILSSON (M) 2
(Beslut fattades under § 11.) 2
§ 7 En tydligare bestämmelse om hets mot folkgrupp (vilande grundlagsförslag) **2**
Konstitutionsutskottets betänkande 2026/27:KU3 2
(Beslut fattades under § 11.) 2
§ 8 Stärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende (vilande grundlagsförslag) **2**
Konstitutionsutskottets betänkande 2026/27:KU4 2
Anf. 3 TALLA ALKURDI (S) 2
Anf. 4 OSCAR SJÖSTEDT (SD) 3
Anf. 5 MATS SANDER (M) 4
Anf. 6 CAROLINE TÄLJEBLAD (V) 5
Anf. 7 MAGNUS HAARA (C) 5
Anf. 8 CECILIA ENGSTRÖM (KD) 6
Anf. 9 JAN RIISE (MP) 7
Anf. 10 ERIK NYGÅRDS (L) 8
(Beslut fattades under § 11.) 8
§ 9 Personalförsörjning av det militära försvaret **8**
Försvarsutskottets betänkande 2026/27:FöU2 8
Anf. 11 PETER HULTQVIST (S) 8
Anf. 12 HANNA GUNNARSSON (V) 9
Anf. 13 ALEXANDRA ANSTRELL (M) 10
Anf. 14 PER SÖDERLUND (SD) 10
Anf. 15 CATARINA DEREMAR (C) 11
Anf. 16 MIKAEL OSCARSSON (KD) 12
Anf. 17 WILLHELM SUNDMAN (L) 13
Anf. 18 NILA VIKHE PATIL (MP) 14
(Beslut fattades under § 11.) 14
§ 10 Avveckling av Utbetalningsmyndighetens system med transaktionskonto **14**
Finansutskottets betänkande 2026/27:FiU7 14
Anf. 19 JOAKIM SANDELL (S) 14
Anf. 20 IDA DROUGGE (M) 15
(Beslut fattades under § 11.) 15
Ajournering **15**
Återupptaget sammanträde **15**
§ 11 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde **15**
KU2 Översyn av JO-ämbetet (vilande grundlagsförslag) 15
KU3 En tydligare bestämmelse om hets mot folkgrupp (vilande grundlagsförslag) 15
KU4 Stärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende (vilande grundlagsförslag) 15
FöU2 Personalförsörjning av det militära försvaret 15
FiU7 Avveckling av Utbetalningsmyndighetens system med transaktionskonto 15
§ 12 Anmälan om uteblivet svar på skriftlig fråga **15**

§ 13 Kammaren åtskildes kl. 16.03. **.....16**